

Dokument č. 146

Rezolúcia druhého zjazdu Demokratickej strany z 25. januára 1948.

Požiadavky Demokratickej strany

Rezolúcia prijatá zjazdom dňa 25. 1. 1948

I. Časť programovo - politická

Demokratická strana na svojom druhom zjazde v Bratislave 24. - 25. januára 1948 skúmajúc svoju činnosť od prvého zjazdu, znovu opakuje a vyznáva tie zásady, ktoré ju viedli v Slovenskom národnom povstaní. Tieto zásady sa zakladajú na neochvejnej viere v československú demokraciu a v šťastnú budúcnosť slobodnej Československej republiky, ako vlasti slovenského a českého národa, pričom chce umožniť všestranný rozvoj i príslušníkom slovanských menšín. Ako predpoklady tohto šťastného vývinu republiky do najbližšej budúcnosti zdôrazňuje tieto požiadavky a zásady:

1 DS všetkým svojim úsilím bude dbať o to, aby sa uplatňovali vždy a vo všetkom prísne zásady parlamentnej demokracie, aby čl. (československý) parlament bol skutočne najvyšším predstaviteľom politickej vôle čl. (československého) ľudu a najvyšším orgánom kontrolným.

2 DS dôrazne vyhlasuje, že pravá demokracia spočíva na rozdelení štátnych mocí na nezávislú moc zákonodarnú, moc vládnu a výkonnú a moc sudcovskú. Každé iné usporiadanie, najmä posilňovanie a nekontrolovateľnosť moci vládnej a výkonnej, je popretím demokracie, DS sa preto stavia za účinnejšiu kontrolu všetkého politického a hospodárskeho života.

3 DS neprestane upozorňovať na nezdravé a nedemokratické sústreďovanie moci pomocou jednostranného spolitizovania tzv. nadstraníckych organizácií, byrokracie a hospodárstva.

4 DS vidí veľké nebezpečenstvo demokracie v tom, keď niektorá strana má väčší podiel na moci, aký jej prislúcha podľa výsledkov slob.(odných) demokratických volieb.

5 DS sa stavia za úprimnú a pokojnú spoluprácu v Národnom fronte, ktorý má byť vzorom demokratickej znášanlivosti a ochoty v dohode bez jednostranného nátlaku.

6 Stavíme sa za takú zahraničnú politiku, ktorá bude napomáhať všeobecný mier a priateľstvo so všetkými štátmi, pričom východiskom našej zahraničnej politiky a bezpečnostnej sústavy zostáva a zostane naše spojenectvo so ZSSR.

7 Vo vnútornej politike sa budeme usilovať o takú spoločenskú sústavu, ktorá najlepšie zodpovedá zloženiu a charakteru nášho národa a štátu, ktorá bude sústavou sociálneho reformizmu, ktorá rovnako bude uplatňovať zásady politickej slobody a sociálnej spravodlivosti, ktorá bude stavať na rovnováhe medzi iniciatívou, slobodou a podnikavosťou jednotlivca a medzi záujmami spoločnosti a celku. Bude to spoločnosť bez sociálnych krajností, bez priepastí medzi chudobou a bohatstvom, ako to najlepšie vyhovuje záujmom národa a jeho ideálom.

8 Budeme naďalej udržiavať a posilňovať najkrajšie slovenské tradície náboženskej znášanlivosti, aby všetko, čo blahodárneho cirkvi pre národ vykonali, sa v týchto vážnych

časoch sústredilo na posilnenie nášho duchovného, kultúrneho a hmotného rozvoja a blahobytu.

9 Budeme naliehať na ÚNZ, aby čím prv vypracovalo novú ústavu tak, aby voľby do nového NZ boli v zákone ustanovenom čase.

10 Žiadame voľby v pravde demokratické, slobodné, všeobecné, tajné, rovné a priame, aby si Československo zachovalo pred celým svetom charakter vzornej demokracie.

11 DS sa pripojuje ochotne k želaniu pána prezidenta, aby predvolebný zápas bol čo najslušnejší a dôstojný, očakávajúc, že i ostatné strany sa v tomto smere úprimne čo najviac pričinia.

12 Vzhľadom na veľké obete a zásluhy bojovníkov za slobodu národa a čs. štátnu samostatnosť, Demokratická strana osvojuje si oprávnené požiadavky odbojových zložiek a bude ich uskutočňovanie všestranne podporovať.

13 Žiadame zvýšenú starostlivosť o armádu, pričom nech sa venuje najväčšia pozornosť dôstojníckemu zboru. Veliteľský zbor nech je doplnený z mladých a skúsených dôstojníkov, pričom nech rozhoduje charakter, vojenské zásluhy a skúsenosť a nie politická príslušnosť. Žiadame lepšie hmotné zaistenie vojenských gážistov a najmä urýchlenú stavbu bytov pre nich. Žiadame vybudovať moderné letisko v Bratislave, v Košiciach, v Žiline a v Poprade, žiadame zvýšiť starostlivosť o vojenské výskumníctvo. Žiadame výchovu armády k vlastenectvu bez stranícko-politického zaujatia.

14 DS súhlasí so sústredením spolkov mládeže vo Zväze mládeže, ale na základe federatívnom, tak aby každý spolok v duchu svojich stanov slobode a samostatne vykonával svoju činnosť. Doterajší Zväz slovenskej mládeže sa stal organizáciou jednostrannou, za ktorou nestojí väčšina mládeže. Demokratická mládež organizovaná v Jednote demokratickej mládeže prispeje všetkými silami na kultúrnu a hmotnú výstavbu ČSR.

15 Žiadame vypracovať dlhodobý podrobný plán na presídlenie zahraničných Slovákov do ČSR a zveriť túto úlohu jednému ústrednému úradu, zodpovednému SNR a ZP, lebo doterajšia práca na tomto poli je bezplánovitá. Tento úrad by riešil urýchlene otázky presídlenia, vnútorného osídlenia a reslovakizácie. Žiadame riešiť všetky otázky zbývajúcich Nemcov a Maďarov na základe ľudskosti, právneho poriadku a demokracie.

16 Pretože postavenie ženy vo verejnom živote dosiaľ nie je náležito zhodnotené, žiadame vo všetkom úplnú rovnoprávnosť ženy. Najťažšiu úlohu dnes vykonáva však žena v rodine a preto žiadame, aby žena nebola zaťažovaná vystávaním v frontách pred obchodmi a zháňaním najdôležitejších potrieb v domácnosti. Preto požiadavky dnešných žien sa obracajú s oprávnenými výčitkami proti nedokonalnej distribúcii. Demokratické ženy nesúhlasia s jednostrannou organizáciou žien vo Zväze slovenských žien, ktorý nerešpektuje záujmy väčšiny slovenských žien a nie je organizáciou skutočne nadstraníckou, preto demokratické ženy nemôžu byť členkami Zväzu slovenských žien.

II. Kultúrne požiadavky

II. zjazd Demokratickej strany prijal 25. januára na plenárnom zasadnutí túto rezolúciu, vypracovanú kultúrnou komisiou zjazdu:

DS nadväzujúc na slovenské národné tradície a čs. kultúrne hodnoty, vyhlasuje, že základom kultúry je sloboda svedomia a prejavu.

Pomer k náboženstvu a cirkvám

Svojim kultúrnym snažením stojíme na kresťanskom svetonázore. Žiadame zabezpečiť v ústave slobodu svedomia a náboženského vyznania. Sme za harmonické spolunažívanie štátu

s cirkvami a podporu cirkví a ich náboženského poslania zo stránky mravnej i hmotnej. Žiadame dodržiavanie zásad Modu vivendi, ktorý pokladáme za platný a potrebný pre dobrý pomer cirkvi a štátu. Sme proti zneužívaniu náboženstva na stranícko - politické ciele. Žiadame, aby cirkvám bola daná možnosť vo verejnom živote uskutočňovať svoje výchovné, kultúrne, sociálne a charitatívne poslanie. Budeme napomáhať zo všetkých síl taktiež rozvoj cirkevno - náboženských spolkov a ustanovizní. Odporúčame odvolať zrušenie ZKM a ZEM.

Školstvo

Kultúrne hodnoty nech sú majetkom všetkých vrstiev národa bez rozdielov stavovských a sociálnych. Preto žiadame zakladať školy a kultúrno - osvetové strediská /kultúrne domy a pod./ aj na odľahlejších a najzaostalejších slovenských dedinách.

Uznávame, že aj cirkvám patrí právo zakladať školy. Je to ich povinnosť a poslanie.

Sme za jednotnú školu s vnútorným diferenciálom. Reforma slovenského školstva nesmie však znižovať doterajšiu vzdelanostnú úroveň, ktorá i tak nie je na výške moderných kultúrnych požiadaviek. Sme za bezplatné školenie a odsudzujeme porušovanie tejto zásady vyberaním rozličných príspevkov. Musí byť povinnosťou štátu, aby umožnil aj sociálne slabším žiakom, pravdaže nadaným dosiahnuť najvyššie vzdelanie a to zriaďovaním internátov a udeľovaním štipendií. Poskytovanie výhod a uprednostňovanie podľa politického kľúča odmietame. V osnovách žiadame rovnováhu medzi humanitnými a reálnymi predmetmi. Náboženstvo nech opäť zaujme prvé miesto medzi povinnými predmetmi. Ľutujeme, že doteraz nemáme pokusných škôl, navrhujeme ich preto zriadiť podľa potreby. Materské školy žiadame jednak zriaďovať, jednak potrebnými pomôckami a zariadením vystrojovať. Žiadame zriaďovať meštianske školy v čo najvhodnejšom počte a to tak, aby nebolo Slováka, ktorý by nemal možnosť skončiť aspoň meštiansku školu. Dobudovanie odborného školstva, vrátane učňovských a hospodárskych škôl, považujeme za prvoradú povinnosť štátnej školskej správy. Voláme po dobudovaní slovenských vysokých škôl a po ich modernom vybudovaní po stránke osobnej i vecnej. Zaráža nás nedostatočný stav bratislavských kliník a lekárskeho ústavov. Rovnako vyžaduje nenaštrbiť akademickú slobodu. Voláme po novelizácii zákona o pedagogických fakultách, resp. zmenu vykonávajúceho nariadenia. Na Filozofickej fakulte žiadame zriadiť novinársku a muzickú katedru.

Štátna školská správa po troch rokoch sa nepostarala o riadnu normálnu učebnú osnovu ani o dostatočný počet učební a vyučovacích pomôcok. Zdá sa, že sa tejto chyby dopustila monopolom vo vydávaní kníh. Škola patrila a patrí celému národu a preto nesmie byť spolitizovaná. Nesúhlasíme s politickým nátlakom na učiteľov a žiactvo. Školské a osvetové inšpektorstvá, ako aj riaditeľské miesta nech nie sú doménou jednej politickej strany. Vedúce miesta v školskej správe /riaditeľské a iné/ navrhujeme obsadzovať riadnym súbehovým pokračovaním. Dislokačná komisia pri Povereníctve školstva a osvetu nemala by byť výhradne stranícky obsadená. Za úmernú učiteľskú prácu žiadame zrovnoprávnenie učiteľského stavu so štatútom zák. 105 o štátnych a verejných zamestnancoch. Pre štátnych zamestnancov odporúčame vyrovnáť s platmi kvalifikovaných robotníkov znárodného priemyslu. Takisto pre profesorov žiadame upraviť platy a postupy podľa vysokoškolských kategórií v štátnej službe.

Osvetová práca

Organizácia a výsledky osvetovej práce sú nedostatočné. Divadlo, rozhlas a film musia ostať celonárodným majetkom a neslobodno ich zneužívať na stranícko-politickú agitáciu. Jediným ich poslaním je zvyšovať vzdelanostnú úroveň všetkých národnostných vrstiev.

Prvou a nevyhnutnou podmienkou kultúrneho rozbehu je zdravie. Preto odporúčame pestovanie športov a telesnej výchovy. Ona môže byť najvhodnejšou haťou pri rozrastaní sa alkoholizmu.

Starat' sa chceme o presídlencov z Maďarska a reslovakizantov, ako tiež o svojich rodných bratov v historických krajinách a tých, ktorí boli nepriazňou osudu zahnaní do ďalekej zámorskej cudziny. Odporúčame pre nich čím skôr uskutočniť plánovaný slovenský ústav.

Protestujeme proti plánovanému distribuovaniu kultúrnych hodnôt. Nepovažujeme ho ani za demokratické ani za účelné.

Na prahu storočnice Slovenského národného povstania, Slovanského zjazdu a 600 ročného jubilea Karlovej univerzity zaväzujeme sa dôsledne pracovať na zblížení oboch našich národov ako aj prehĺbiť cyrilometodskú, kresťanskú, slovenskú tradíciu ktorá bola cez dlhé roky najlepšou záštitou našich národov. Nech rozkvitá kultúrna spolupráca ako základ úprimnej a bratskej zhody medzi oboma národmi.

DS pokladá kultúrne hodnoty národa za také dôležité, že nesmú byť vystavené nijakým časovým prevratným alebo straníckopolitickým pokusom. Budujeme kultúru na národných tradíciách. Takáto kultúra bude najlepším prínosom do slovenským a tým aj do československých ba i do slovanských kultúrnych hodnôt.

III. Požiadavky v sociálnej politike

DS venuje zvýšenú pozornosť sociálnym požiadavkám všetkých vrstiev obyvateľstva. Pokladáme za potrebné poukázať, že nízka úroveň pracujúceho ľudu je nielen dôsledkom povojnových ťažkostí, ale aj nedostatočne organizovanej sociálnej práce.

Na odstránenie nízkej životnej úrovne, žiadame vyrovnať ceny roľníckych výrobkov s výrobkami priemyselnými, aby roľník dostal spravodlivú odmenu za svoju ťažkú prácu. Nízka sociálna úroveň roľníctva je príčinou vyľudňovania slovenských dedín. Treba odbremeniť roľnícku ženu náležitým strojovým vybavením jej domácnosti, lebo roľníčka a robotnícka žena je tak zaujatá namáhavou telesnou prácou, že jej nezostáva času na výchovu detí a často upadá do nemoci a predčasne starne.

Preto tiež žiadame zvýšenú starostlivosť o hygienu a bytovú kultúru našich dedín.

Žiadame venovať čo najvyššiu pozornosť sociálnemu postaveniu presídlencov a repatriovaných Slovákov.

Pre robotníkov požadujeme skutočné zvýšenie životnej úrovne. Chceme, aby si robotník za plat mohol obstarat' všetko, čo pre svoju rodinu potrebuje. Žiadame odstrániť mzdovú disparitu slovenského robotníka s robotníkom v Čechách a na Morave.

Žiadame odstrániť všetko, čo prekáža dobrému pracovnému výkonu, najmä veľkú časť neproduktívnych pracovných síl. Jedine tak sa zvýši pracovná morálka, ktorá je hlavným predpokladom vyššej sociálnej úrovne. Demokratická strana venuje patričnú pozornosť sociálnym problémom robotníkov. Ide jej o to, aby vytvorila rovnováhu medzi možnosťou individuálneho podnikania a sociálnou bezpečnosťou. Cieľ robotníckeho snaženia nevidí v zámene vlastníka podnikov, napr. v tom, že na mieste súkromného podnikateľa nastúpi štát vo funkcii monopolného podnikateľa vo všetkých výrobných úsekoch. Takýto stav je nežiadúci už preto, že by nielen zvrátil odveké snahy robotníkov o spoluúčasť na vlastníctve výrobných prostriedkov, ale znamenal by v dôsledkoch obmedzenie jeho slobody a všestranný pokles dosiahnutej životnej úrovne. Preto budeme sa všemožne usilovať o združstevnenie výrobných produktov znárodnených podstat, čím sa robotníctvu vedľa štátu dostane spoluúčasť na ich vlastníctve a tak podstatný nikým nezvratný vplyv na správe výroby.

Sociálne polozenie štátnych a verejných zamestnancov považujeme za kritické. Sme presvedčení, že ich skutočná životná úroveň najviac zaostáva za vývinom. Preto dôrazne žiadame:

Urýchlenie úpravu platového zákona tak, aby bola odstránená ich doterajšia bieda.

Aby sa zamedzilo pokračovanie politického uprednostňovania, žiadame zavedenie automatického postupu pre štátnych zamestnancov.

Žiadame, aby štát bol i naďalej nositeľom štátneho zaopatrenia všetkých svojich zamestnancov, ako aj terajším hospodárskym pomerom primeranú úpravu penzijných pôžitkov staropenzistov. Znepokojovanie štátnych a verejných zamestnancov, či už hrozbou odňatia definitívy, alebo stálym obnovovaním preverovania považujeme za škodlivé.

Slovenský národný archív Bratislava, f. Demokratická strana 403 - 99 - 8.

Dokument č. 147

List generálneho tajomníka KSS Š. Baš'ovanského z 20. februára 1948 Zemskému výkonnému výboru čl.(československej) soc.(iálnej) demokracie na Slovensku.

Vážení súdruhovia!

V sobotu 21. t. m. zaslalo Predsedníctvo Komunistickej strany Československa Výkonnému výboru Čsl.(Československej) soc.(iálnej) demokracie v Prahe list tohoto znenia:

"Nezodpovedná demisia ministrov troch strán vyvolala vnútropolitickú krízu a vytvorila vážnu situáciu, ktorú musia riešiť spoločne všetky kladné budovateľské sily národa a predovšetkým tri strany, ktoré tvoria teraz základňu vlády, t. j. strana naša, Čsl.(Československá) strana soc.(iálno) dem.(okratická) a KSS. Naše strany nesú dnes spoločnú zodpovednosť, aby konsolidácia republiky nebola rozvrátená, aby bol zaistený ďalší kľudný vývoj pomerov v našej zemi a ďalší postup k socializmu. Naše strany nesú tiež spoločnú zodpovednosť za to, aby bol odrazený zákerný a rozbíjačský útok na Národný front a aby našla svoj politický výraz skutočnosť, že náš ľud v týchto kritických chvíľach zostal svorný a rozhodný v podpore Gottwaldovskej vlády.

Ide o to, aby vláda bola schopná práce a aby mohol byť do volieb splnený vládny program a upevnený ľudovo - demokratický poriadok. V liste prezidentovi republiky tlmočíme stanovisko našej strany, že predstavitelia národných socialistov, lidovcov a slovenských demokratov vo vláde svojím postupom spreneverili sa programu Národnej fronty, postavili sa proti vláde do opozície a že preto prijatie ich demisie je jedine schodnou cestou ústavného, demokratického a parlamentárneho riešenia terajšej vládnej krízy. Toto naše stanovisko zodpovedá vôli ľudu, ktorá sa manifestovala na veľkých spoločných prejavoch a v tisícoch rezolúcií a uznesení, kde sa žiada, aby sa už do vlády nevrátili reakčné a rozvrátné živly; ľudia, ktorí dokázali, že spolupráca s nimi je nemožná.

V súvislosti s tým je nutné doplniť vládu novými ľuďmi, vernými programu Národnej fronty a previesť reorganizáciu vlády na širokej základni skutočného Národného frontu. Doplnenie vlády je treba uskutočniť rýchle a umožniť tak prevedenie zbývajúcich bodov vládneho programu ešte do volieb.